

---

**Bij onze burens van de Vogelwerkgroep Amsterdam heeft de immer actieve Ruud Vlek alle gegevens uit de hoofdstad en omgeving tussen 1275 en 1999 op papier gezet. De voorzitter van VWG Amsterdam geeft een korte toelichting.**

Jan Hendrik van Oers

# Amsterdamse vogelhistorie door de eeuwen heen te boek gesteld

Met grote trots presenteert de Vogelwerkgroep Amsterdam haar eeuwiguitgave. In een bijzondere uitgave van De Gierzwaluw (clubblad van deze VWG) wordt een overzicht gegeven van de Amsterdamse avifauna in de volgorde waarin de verschillende soorten in schriftelijke en picturale bronnen zijn terug te vinden. Behalve een overzicht van Amsterdamse vogelsoorten geeft het boek ook een overzicht van vogelaars in de Amsterdamse regio.

Naast mijn officiële trots als voorzitter van de Vogelwerkgroep, vind ik het als vogelaar een bijzonder inspirerend werk, met veel punten waarover nog verder gediscussieerd kan worden. Amsterdam begint zo langzamerhand in de vreemde omstandigheid te verkeren, dat er nooit een avifauna is verschenen van de regio, maar dat er wel een aantal boeken over Amsterdams vogels zijn verschenen die in opzet en gebruikt materiaal uniek in de wereld zijn.

De "Amsterdamse vogelhistorie" is samengesteld door dr. Ruud Vlek, archivaris van de Vogelwerkgroep Amsterdam. Hierin wordt een overzicht geboden van de vogelstand in en om Amsterdam, zoals die zich in de loop van zeven eeuwen (1285-1999) ontwikkeld heeft. Nagegaan is wanneer vogelsoorten

zich voor het eerst in of bij de stad hebben gevestigd - hetzij als incidentele gast of als blijvende aanwinst; welke daarvan tot broeden kwamen en welke in de loop der jaren weer verdwenen zijn.

Om deze vragen te beantwoorden bleek het nodig ver terug te gaan in de tijd en de oudste gegevens op te diepen die er over de regionale vogelstand bestaan. Zo vermeldt Gijsbrecht van Amstel als eerste in 1285 het broeden van blauwe reigers bij Amsterdam, een vogelsoort die tegenwoordig in verschillende Amsterdamse stadsparken broedt. De ooievaar, die vroeger op de kloosters in het stadscentrum broedde, heeft zich echter ondanks stedelijke beschermingsmaatregelen (1572), niet weten te handhaven.

Anders dan gebruikelijk is in regionale en stedelijke avifauna's worden de behandelde vogelsoorten beschreven in de volgorde, waarin ze zich in de loop der tijd hebben aangediend. Daarbij worden nieuwe of nog weinig bekende gegevens gepresenteerd over vroeger en meer recent hier voorkomende vogelsoorten met de daarover beschikbare documentatie. Tot 2000 zijn 313 vogelsoorten in de regio Amsterdam gezien, waarvan 144 met zekerheid in

het gebied hebben gebroed. Door aanleg van nieuwe wijken en parken nam de diversiteit aan habitats en daarvan profiterende vogels toe. Alleen al de afgelopen eeuw zagen vogelaars 131 nieuwe soorten in de hoofdstad. Naast zeldzame trekvogels, die tot in het centrum werden aangetroffen (zoals sneeuwuil, zeearend, hop en draaihals), zijn er opvallende nieuwkomers die zich als vaste stadsvogel hebben ontpopt (Turkse tortel, halsbandparkiet, sperwer).

In de inleiding vindt u een nadere beschouwing van al deze avifaunistische ontwikkelingen. De "Amsterdamse vogelhistorie" biedt daarnaast een overzicht van de voornaamste vogelwaarnemers die de diverse vogelsoorten in Groot-Amsterdam hebben ontdekt en gedocumenteerd. De eerste vogelgegevens zijn ons overgeleverd door zeventiende eeuwse schilders (de Gheyn, Rembrandt, De Hondcoeter) en stadshistorici als Commelin, Van Domselaer en Wagenaar. Vanaf de tweede helft van de 18e eeuw hebben diverse generaties Amsterdamse ornithologen, onder wie met name de Artispreparateurs Koller en Steenhuisen, en onderwijzers als Jac. P. Thijssse veel nieuwe vogelsoorten in de Amsterdamse regio vastgesteld.

---

De vele historische gegevens en bijzondere illustraties zijn geput uit allerlei bronnen, waaronder het eigen historisch archief van de vogelwerkgroep, diverse gemeentelijke en natuurhistorische instellingen, alsook dagboeken en fotocollecties van Amsterdamse vogelwaarnemers. De

uitgave is mede mogelijk gemaakt dankzij een subsidie van de Dienst Ruimtelijke Ordening van de gemeente Amsterdam. De publicatie kan besteld worden door overmaking van f. 25,- naar postbankrekening 5060400 t.n.v. Vogelwerkgroep Amsterdam te Amsterdam.

#### **Literatuur**

A. Vlek, Amsterdamse vogelhistorie. Nieuwe vogelsoorten door de eeuwen heen 1285-1999. Speciaal eeuwnummer van De Gierzwaluw 38e jaargang nr. 1. Vogelwerkgroep Amsterdam, december 2000. 92 pagina's.